

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Husso, Marita

Title: Laadullinen tutkimus ja tutkimuksen laatu

Year: 2007

Version:

Please cite the original version:

Husso, M. (2007). Laadullinen tutkimus ja tutkimuksen laatu. In Aro, J. & Heiskala, R. (Toim.), Kulttuuri, tutkimus, metodi (s. 35-38). Tampereen yliopisto, Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Retrieved from http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65384/kulttuuri_tutkimus_metodi_2007.pdf?sequence=2&isAllowed=y

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Laadullinen tutkimus ja tutkimuksen laatu

Marita Husso

(Laadullinen tutkimus, 1993)

Pertti Alasuutarin *Laadullinen tutkimus* -teos on yksi Suomen myydyimpiä yhteiskuntatieteen oppikirjoja. Teoksella on viisinumeroinen myyntiluku, mikä on suomalaisissa olosuhteissa varsin poikkeuksellista. Laadullinen tutkimus ilmestyi ensimmäisen kerran vuonna 1993. Vuonna 1995 kirjan pohjalta ilmestyi SAGE:n kustantamana myös englanninkielinen versio *Researching Culture: Qualitative Method and Cultural Studies*.

Muistan hyvin, kun *Laadullinen tutkimus* -kirjan ensimmäinen painos ilmestyi vuonna 1993. Olin juuri valmistunut ja aloittanut työt Yhteiskuntapolitiikan laitoksella avoimen yliopiston yhteiskuntapolitiikan opettajana. ”Laadullinen tutkimus” oli ensimmäisten virkakäyttöni uskottujen kirjojen joukossa, ja myös ensimmäisiä teoksia, joiden pohjalta opetin ja jonka tentaattorina aloittelevana opettajana toimin. Kirjasta tuli minulle tärkeä paitsi opetuksen myös oman tutkimukseni kannalta. Se kuului joukkoon opettavaisia ja samalla omiin ratkaisuihin rohkaisevia metodikirjoja. Ilman tätä teosta ja muutamia muita feministisiä metodikirjoja olisin tuskin rohjennut omissa tutkimuksissani niin kokeileviin asetelmiin mihin lopulta päädyin.

Erityisen hyödyllisiä ja mieleenpainuvia kohtia *Laadullinen tutkimus* -kirjassa – sekä minulle että opiskelijoilleni – ovat olleet hyvin raportoidut kuvaukset sekä omista että kollegoiden tutkimusprosesseista. Kirjassa on myös useita erittäin mieleenpainuvia ja taidokkaita havainnollistuksia. Erityisesti kirjan takakannessa siteerattu teksti ”*Olette varmaan joskus kokeneet sen riemastuttavan ja kutkuttavan tunteen, joka syntyy vasta oraal-la olevasta rakkaussuhteesta. Mistä voi tietää, onko toisen osapuolen käyttäytyminen vain luonnollista ystävällisyyttä, vai onko*

hän kiinnostunut lähemmästä kanssakäymisestä tai romanssista. (...)” on opiskelijoiden kestoosuusikkina. Se toimii edelleen ominen tulkintojen testaamisen, merkkien tulkitsemisen ja uusien havaintojen merkityksen konkretisoijana. Erittäin mieleenpainuva ja vuosi vuodelta tehoava kulttuurierojen ja havainnointitutkimuksen idean avaaja näyttää olevan myös kuvaus kahvinjuonnista suomalaiseseen kulttuuriin kuuluvana rituaalina. Kahvipöydässä kursailu vaihtelee tilanteisesti: välillä kahvi saa kursailun vuoksi jäähtyä kuppeihin ja välillä kursaillaan sokerin ja kerman laittamisesta tai kahvileivän ottamisesta. On oleellista kysyä, mistä tällainen kahvin tarjoaja kohtaan epäkohteliaalta vaikuttava ilmiö, tapa ja käytäntö juontuu. Asiaa voisi toki tutkia myös tilastokyselyin, mutta se johtaisi erityyppisiin kysymyksenasetteluihin. Kahvirituaali toimii opiskelijoille myös hyvänä esimerkkinä ilmiöstä, jota ei tarvitse empiirisesti todistaa.

Metodioppikirjassa on oleellista, että tutkimusmenetelmiä ei selosteta irrallaan kysymyksenasetteluista, teoreettisista viitekehysistä tai aineiston keräämisen käytännöistä. Teorian ja empirian suhteen säilyttäminen ja niiden yhteenliittymisen lukijoille välittäminen on mielestäni *Laadullinen tutkimus* -teoksen merkittävä ansio. Se on myös monien muiden metodioppikirjojen heikoin lenkki. Tutkimusprosessin monimuotoisuuden välittämisen lisäksi *Laadullinen tutkimus* on johdattanut opiskelijoita muiden muassa Goffmanin, Foucault'n ja Bourdieun teorioiden pariin, ja antanut samalla esimerkin siitä, mitä teorian ja empirian toisiinsa kytkeminen tutkimusta kirjoitettaessa voi tarkoittaa.

Laadullinen tutkimus -kirjan merkittävistä ansioista haluan erikseen mainita myös todellisuuden sosiaalista konstruointia ja merkitystulkintaa koskevat keskustelut sekä kulttuurintutkimuksen näkökulman ja sen eri tieteenaloja yhdistävien käsitteiden ja käytäntöjen esillä pitämisen. Varsinkin kirjan kolmannen uudistetun painoksen fakta- ja interaktionäkökulmaa käsittelevä osuus tuo hyvin esille totuuden suhteellisuuden ja tutkijan omaksumien – tai valitsemien – näkökulmien ja käsitteiden oleellisen merkityksen sekä koko tutkimusprosessissa että tulkintojen ja tutkimustulosten tuottamisessa ja raportoimisessa. Myös kirjoittamisprosessin keskeisyyden esille nostaminen osana tutkimus-

prosessia on asia, jota oppikirjoissa ei pidetä liikaa esillä. Hyvin hyödyllinen on myös muistutus – ja ainakin toisen painoksen esipuheessa oleva konkretisointi – siitä, miten kirjat alkavat käsistä päästyään elellä omaa elämäänsä ja herättää lukijoissa myös kirjoittajan tarkoittamattomia tunteita ja tulkintoja. Monet tutkijat ovat palanneet tämän toteamuksen äärelle lohduttautumaan ensimmäisiä kirjojaan julkaistuaan.

* * *

Yhteiskuntapolitiikan opettajan pesti jäi minulta 90-luvun puolivälissä lyhyeksi ja siirryin piakkoin tutkijaksi. Tutkijakauteni ja väitöskirjani jälkeen siirryin kaksi ja puoli vuotta sitten hoitamaan yhteiskuntapolitiikan lehtorin virkaa. Kannoin Alasuutarin metodioppaat takaisin hyllyyni ensimmäisten virkakäyttöni myönnettyjen kirjojen joukossa. Lehtorina vastuullani on erityisesti laadullisten metodien opetus ja suhde Alasuutarin teoksiin – erityisesti *Laadulliseen tutkimukseen* – on siten ollut säännöllinen.

Kymmenessä vuodessa on tapahtunut paljon myös laadullisen tutkimuksen kentällä. Metodikeskustelut ovat hajautuneet ja eriytyneet, ja käytettävien menetelmien kirjo on entistä runsaampi. Moni asia on kuitenkin säilynyt ennallaan. Opiskelijat painiskelevat yhä tutkielmiaan tehdessään samantyyppisten metodisten peruskysymysten äärellä.

Laadullisen tutkimuksen – ja myös *Laadullinen tutkimus* -kirjan – ympärillä on käyty tunnelatautuneita keskusteluja laadullisen ja määrällisen tutkimuksen suhteista ja samalla laadullisen tutkimuksen pätevyydestä ja yleistettävyydestä. Monet opiskelijat ovat edelleen huolissaan laadullisten aineistojensa käsittelystä, riittävydestä ja yleistettävyyden vaatimusten täyttymisestä eli laadullisten tutkimustensa laadun varmistamisesta selkeiden ja yksiselitteisten ohjesääntöjen puuttuessa. Tähän vaivaan *Laadullinen tutkimus* -teoksen lukeminen on hyvä lääke. Se tarjoaa sekä teoreettisen että käytännöllisen lähtökohdan tutkimusmenetelmien ymmärtämiselle ja perustelemiselle, ja antaa samalla tutkielmien tekijöille valmiuksia eri metodien vertaamiselle, niistä

keskustelemiselle ja oman tutkimuksen pätevyyden ja laadukkuuden osoittamiselle.

Laadullinen tutkimus oli aikanaan loistavasti ajoitettu kirja, kuten myyntiluvutkin osoittavat. Sille oli sekä sosiaalista että tieteellistä tilausta ja opetuskirjallisuudessa oli selkeä aukko, jota se täytti. Teos on onnistunut paitsi herättämään tunteita ja keskusteluja, myös pitämään paikkansa – ja paikkaansa – ajoittaisista vastakarvaan lukemisista huolimatta.

Moni asia on säilynyt ennallaan opiskelussa ja tutkielmien laatimisessa. Moni asia on myös muuttunut, kuten esimerkiksi Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan tutkintovaatimukset. Vuoden 2004 alussa opetusvirkaan uudestaan siirtyessäni totesin, että lähes kaikki tenttikirjat on kymmenen vuoden aikana vaihdettu. Vertasin lukuvuoden 1994–1995 tutkintovaatimuksia nykyisiin ja löysin neljä paikkansa säilyttäneitä teosta. Ensiksi löytyi Marxin *Pääoma* ja toiseksi Weberin *Protestanttinen etiikka*. Kolmanneksi löytyi Alasuutarin *Laadullinen tutkimus* ja neljänneksi – jälleen Alasuutarin – *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Marxin ja Weberin kirjat ovat nykyään jo opiskelijoille vapaavalintaisia. Alasuutari on sitä vastoin koko ajan kuulunut ja kuuluu edelleen yhteiskuntapolitiikan maisteriksi mielivän pakolliseen lukemistoon!

Miksi juuri Alasuutari on pitänyt niin hyvin paikkansa? Kyse on pikemminkin hyvien ja toimivien metodikirjojen vähyydestä kuin alan kirjallisuuden puuttumisesta. Laadullisia tutkimusmenetelmiä olisi hankalaa opettaa – ja oppia – ilman *Laadullinen tutkimus* -kirjan kaltaisia metodioppaita. Kirja johdattaa hyvin monen tyyppisiin tutkimuksen tekemisen tapoihin. Se kykenee välittämään lukijoille näkemyksen erilaisia menetelmiä yhdistävistä ja erottavista tekijöistä sekä siitä, ettei tutkimusmenetelmistä ole mielekäästä puhua irrallaan konteksteista, joissa niitä käytetään. Tämä yhdistelmä tekee *Laadullinen tutkimus* -kirjasta edelleen toimivan ja vaihtuvissakin tutkintovaatimuksissa myös jatkossa hyvin paikkansa – ja paikkaansa - pitävän teoksen.